

Veijo Meri (1928–2015) oli keskeinen suomalainen kirjailija ja tunnetuin modernistimme maailmalla. Hän oli monen kirjallisuudenlajin yllättäjä ja uudistaja. Veijo Meren tuotantoon kuuluu romaaneja, novelleja ja runoja sekä näytelmiä, kuunnelmia ja oopperalibretto. Hän julkaisi myös esseitä, elämäkertoja, historiateoksia sekä etymologisen sanakirjan. Veijo Meri -palkinnolla Otavan Kirjasäätiö haluaa tukea ja edistää laadukkaan kotimaisen kirjallisuuden asemaa. Palkinto myönnetään tunnustuksena merkittävästä kaunokirjallisesta saavutuksesta. Palkinto on perustettu vuonna 2012, ja se jaetaan vuosittain. Palkinnon arvo on 15 000 euroa.

Otavan Kirjasäätiön vuoden 2018 Veijo Meri -palkinto on myönnetty kirjailija Jari Tervolle

Jari Tervo aloitti kirjailijanuransa jo kirjoitetun runouden hyvin tuntevana runoilijana – ennen kaikkea Pentti Saarikosken. Hän oli tuolloin 21-vuotias. Kymmenen vuotta myöhemmin, neljännessä kokoelmassaan *Muistoja Pohjolasta*, hän oli jo omillaan. Tervon lyriikasta kirjoitettiin: ”Hän kirjoittaa runoa ‘kuin vessan seinään’, mutta hallitusti. Tervon muoto soi, mutta ei sisällön kustannuksella.” Teoksen päätösruno enteili tulevaa:

Sinä joka tiedät mistä runot on tehty.

Olet saanut minusta tarpeeksi, kolmekymmentäyksi vuotta.

Jääthän hyvästi. Mene pois.

Elämä oli toisaalla, mutta sinne pääsi taksilla.

Taksi ja toisaalla oleva elämä olivat Tervon ensimmäisen, vuonna 1992 ilmestyneen romaanin – taukoamatta toistensa perään ja päälle sisäkertomuksia, tarinoita ja kuulopuheita sylkevän *Pohjan hovin* – näyttämö. Romaanissa kohtasivat Aleksis Kivi ja Volter Kilpi. Karnevalistisen odysseian alkuasetelma oli yksinkertainen kuten Pentti Haanpäällä tai Veijo Merellä: neljä viinaan menevää pikkurikollista lähtee Rovaniemeltä Sodankylään, etsimään kadonnutta lompakkoa.

Pohjan hovin maailmasta kasvoi kymmenen vuoden aikana kokonainen Rovaniemi-sarja ja Tervosta miehisen proosaperinteemme ansiokas jatkaja antisankareiden – hylkiöiden, heittiöiden ja hampuusien – kuvaajana. Tervo kirjoitti panoraamoja suomalaiseen mielenmaisemaan, synkkää maailmaa komediaksi ja itsensä menestyskirjailijaksi.

Menestys ei kuitenkaan tuudittanut häntä toistamaan itseään. Jari Tervo on poikkeuksellinen menestyskirjailija, joka on aina kirjoittanut menestyksen reseptiä vastaan: haastavia, lukijalta paljon vaativia, niin juonittuja, taiteellisesti korkeatasoisia teoksia. Yksikään hänen romaaneistaan ei ole estetiikaltaan toisensa kaltainen.

Pohjoisen Suomen pikkurikollisista Tervo siirtyi suurempiin, sellaisiin jotka ovat vaikuttaneet Suomen historiaan, 1900-lukuun, sen suureen linjaan. Hän tarttui kansallisiin traumoihin ja moraalisiin – vallan, sen käyttämisen ja kumoamisen, petturuuden ja uskollisuuden, oikean ja väärän – kysymyksiin.

Faktaa fiktion sekoittanutta historiallista trilogiaa (*Myyrä, Ohrana, Troikka*) ovat seuranneet kirjallisuudessamme harvinainen ajankohtaissatiiri *Koljatti* ja satiiria hänen kantaaottavat romaaninsa: ihmisoikeuksista muistuttava *Layla* sekä inkeriläisiin kohdistuneesta kansanmurhasta kertova, lähihistoriaan sukeltava ja sieltä nykyhetken kuohuihin nouseva vaellusromaanin *Matriarkka*.

Jari Tervon kirjallinen tuotanto on täynnä ääntä ja vimmaa, intohimoja ja rikoksia. Ja kuten elämässä, siinä kohtaavat koominen ja traaginen. Tervon romaanien tunnusmerkiksi on tullut se, että ne ovat moniäänisiä, niiden juonet monisäikeisiä, täynnä yllättäviä käännteitä, nopeasti vaihtuvia, toisiinsa törmääviä näkökulmia, käännettyjä kronologioita ja valppautta vaativia vihjeitä, tarkkoja havaintoja ja rinnakkain kulkevia tarinoita yhteen sitovia yksityiskohtia, eräänlaisia proosan sisäsointuja. Historia on niissä sattumanvaraista; sen kulkuun vaikuttaa nolo kompastuminen Esplanadin mukulakiveen.

Niissä on samaa, mitä Jari Tervo on sanonut Veijo Meren teoksista: "Meri heitteli lauseita kuin käsikranaatteja. Meren lauseesta tiesi etukäteen vain sen, että se päättyy pisteeseen. Vain se oli varmaa."

Tervon romaanit ovat taitavasti rakennettuja. Mutta se ei vielä riitä, tarvitaan sitä, mitä Veijo Meri sanoi Kirjastolehdessä vuonna 1999 Jari Tervolla olevan: "Jari Tervo kirjoittaa hirveän hyvin, hänellä on loputon mielikuvitus."

Tervo aloitti kirjailijanuransa lyyrikkona. Lyyrikko ei ole häntä hylännyt. Tai kuten Tervo itse on asian ilmaissut, hän ei ole hyvästellyt runoutta, vaan juoninut sen proosan sisään. Ja vaikka Tervosta on tullut kanta-aottava kirjailija, hän ei ole hyvästellyt huumoria. Hänen kirjoissaan jokainen naurettava ihminen on naurettava omalla tavallaan.

Suotta Veijo Meri ei vuosituhaten vaihteessa kutsunut Jari Tervoa omaksi pojakseen. Tervon teosten huumorikäsitys on kuin Meren legendaarisen esseekokoelman *Kaksitoista artikkelia* avautekstistä "Huumorista ja humoristeista": "Huumori ei siirrä todellisuudesta eikä todellisuutta pois milläkään, se tuo sen kovin lähelle vyöryttämällä esille yksityiskohtien ja trivialeettien massan. Se on realismia, kahlaamista tosiasioissa, ihmisissä ja ilmiöissä. Humoristien kirjoissa on enemmän asiaa ja tavaraa kuin ns. vakavamielisten ja vakavasti otettavien. Heidän maailmansa täyttyy siitä. Se alkaa usein muistuttaa kaatopaikkaa ja synnyttää arvojen inflaation ja taittaa mielen helposti epätoivoon. (...) Paha harhaluulo on käsitys, että tragedian epäonnistuminen olisi huumoria. Huumoria on sataprosenttisesti onnistunut murhenäytelmä."

Tervon inhimillisyyttä kunnioittavaa kirjailijanluonnetta voisi luonnehtia myös Gogolin *Kuolleiden sielujen* sanoin: "Vielä kauan minun on salaperäisen mahdin käskystä pakko kulkea käsi kädessä omituisten henkilöitteni kanssa, katsella valtavana vyöryvää elämää, katsella sitä maailmalle näkyvän naurun ja sille näkymättömien kyynelten läpi!"

Vuonna 1980 runoilijana debytoinut Jari Tervo (s. 1959) on ollut maamme menestyksekkäimpiä ja uudistumiskykyisimpiä kirjailijoita 1990-luvulta lähtien, jolloin hän julkaisi ensimmäisen romaaninsa *Pohjan hovi*. *Matriarkka* on hänen viidestoista romaaninsa.

Tervo on ollut Finlandia-palkintoehdokkaana vuosina 1995, 1999 ja 2004.

Romaanit

Pohjan hovi, 1992 WSOY
Poliisin poika, 1993 WSOY
Pyhiesi yhteyteen, 1995 WSOY
Tuulikaappimaa, 1997 WSOY
Minun sukuni tarina, 1999 WSOY
Suomemme heimo, 2001 WSOY
Rautapää, 2002 WSOY
Myyrä, 2004 WSOY
Ohrana, 2006 WSOY
Troikka, 2008 WSOY
Koljatti, 2009 WSOY
Layla, 2011 WSOY
Esikoinen, 2013 WSOY
Revontulentie, 2014 WSOY
Matriarkka, 2016 Otava

Runot

Tuulen keinutuoli, 1980 WSOY
Sillankorvassa, illansuussa, 1983 WSOY
Kaistan taivasta, 1988 WSOY
Muistoja Pohjolasta, 1990 WSOY
Intialainen lippalakki, Valitut runot 1978-1990, 1999 WSOY

Novellikokoelmat

Siat ja naudat, 1994 WSOY
Taksirengin rakkaus, 1998 WSOY
Siperian tango, Valitut novelli 1993-2003, 2003 WSOY
Pyrstötähti, 2015 WSOY

Muut teokset

Kallellaan. Isän päiväkirja, 2000 WSOY
Jarrusukka, 2013 Kirjakauppaliitto

Käsikirjoitukset

Mogadishu Avenue, 8-osainen tv-sarja, 2006
Moska, 8-osainen tv-sarja, 2011

Palkinnot

Kalevi Jäntin palkinto 1993
Rovaniemen kaupungin taidepalkinto 1993
Suuren Suomalaisen Kirjakerhon tunnustuspalkinto 1994 ja 1999
Uudet Kirjat -kirjakerhon tunnuspalkinto 1995
Venla-palkinto television parhaasta viihdeohjelmasta 1998 ja 1999
Varjo-Finlandia 1999 ja 2004
Vuoden johtolanka 2000
Kirjapöllö 2000
Venla-palkinto parhaasta käsikirjoituksesta 2003 (Tuulikaappimaa)
Koura-palkinto 2004
Yleisö-Venla 2005 (Uutisvuoto)
WSOY:n kirjallisuussäätiön tunnustuspalkinto 2005
Lause-Finlandia 2012